

MÉZONTÓFŰ

 termőföldtől az asztalig	Verzió:	NEBIH/3/1
	Készítette:	Gyócsi Piroska Izsák Zsuzsanna Dr. Matók György
	Lektorálta:	Csapó József
	Hatályos:	2021.12.15.

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés	5
2	Általános rész	5
2.1	Bejelentés kezdeményezése	5
2.2	Bejelentés elfogadása.....	5
2.3	Vizsgálat szüneteltetése, megszűnése, bejelentések visszavonása, meghosszabbítása... 	5
2.3.1	A vizsgálat szüneteltetése	5
2.3.2	Vizsgálat megszűnése.....	6
2.3.3	Vizsgálat meghosszabbítása.....	6
2.4	Új fajtafenntartó bejegyzése.....	6
2.5	Bejelentések nyilvántartása.....	6
2.6	Fajtanév bejelentése	6
2.7	Egyéb általános tudnivalók	7
2.7.1	Elismerés utáni ellenőrzés.....	7
2.7.2	Felkerülés a Nemzeti, az EU és az OECD fajtajegyzékre.....	7
2.7.3	Visszavonás a Nemzeti Fajtajegyzékről.....	7
2.7.4	A Nemzeti Fajtajegyzéken való szereplés meghosszabbítása	7
3	Gazdasági értékvizsgálatok gyakorlati végrehajtása	7
3.1	Kísérleti helyek száma	7
3.2	Kísérlet időtartama.....	7
3.3	Kísérletek elrendezése, tenyészterület, parcella méret.....	7
3.4	Vetőmag beküldése, mennyiségi és minőségi előírások, határidők.....	8
3.4.1	Beküldendő vetőmag mennyisége és minősége.....	8
3.4.2	Vetőmag beérkezési határideje	8
3.4.3	Csávázás	8
3.4.4	Beküldés	8
3.5	Vetőmag szétoztás, kiszállítás	8
3.5.1	Kísérleti vetőmag maradékok tárolása, kezelése.....	9
3.6	Kísérlet beállítása	9
3.6.1	A terület kiválasztása	9
3.6.2	Tápanyag utánpótlás.....	9
3.6.3	Vegyszeres gyomirtás.....	9
3.6.4	Vetés.....	9
3.6.5	Kísérleti parcellák jelzése, kezelése.....	9
3.6.6	Növényápolás, növényvédelem	10
3.6.7	Öntözés	10
3.7	Betakarítás.....	10
3.8	Adat felvételezés és a megfigyelőívhez kapcsolódó fogalmak értelmezése	10
3.8.1	Vetési idő.....	10
3.8.2	Kelés napja	10
3.8.3	Növényállomány kelés után	10

3.8.4	Kezdeti fejlődés erőssége.....	10
3.8.5	növény hosszúság a kelés utáni 40. napon	10
3.8.6	Virágzás (igen-nem).....	10
3.8.7	Virágzás (ha van) kezdete.....	10
3.8.8	Virágzás (ha van) intenzitása.....	11
3.8.9	Állóképesség.....	11
3.8.10	Betakarítás ideje.....	11
3.8.11	Termésmennyiség mérés	11
3.9	Beltartalmi vizsgálatok	11
3.10	Növénykórtani megfigyelések.....	11
3.10.1	Vírusok.....	11
3.10.2	Lisztharmat.....	12
3.10.3	Rozsda	12
3.10.4	Levélfoltosság.....	12
3.10.5	Fehérpenészes rothadás	12
3.11	Kísérletek növénykórtani értékelhetősége	13
3.12	A fajták növénykórtani besorolása.....	13
4	A gazdasági érték megállapítása	14
4.1	Gazdasági értéket meghatározó tulajdonságok.....	14
4.1.1	Terméshozam.....	14
4.1.2	Növénymagasság.....	14
4.1.3	Állóképesség.....	14
4.1.4	Növénykórtani tulajdonságok.....	14
4.2	Előterjesztés szempontjai	14
4.2.1	Termőképesség	14
4.2.2	Állóképesség.....	14
4.2.3	Virágzás kezdete.....	15
4.2.4	Növénykórtani érték	15
5	Előterjesztés feltételei	15
6	Standardok használata	15
7	Tájékoztatás, adatközlés.....	15
7.1	Általános tudnivalók.....	15
7.2	Részeredmény közlések.....	16
7.3	Éves jelentés	16
8	Kísérlet elbírálása	16
8.1	A kísérlet elfogadása	16
8.2	Kísérlet kizárása	16
9	DUS vizsgálatok	16
9.1	Gyakorlati végrehajtása.....	16
9.1.1	Vizsgálat helyszíne.....	16
9.1.2	Vizsgálat időtartama	16
9.1.3	A fajta bejelentésének és visszavonásának határideje	17

9.1.4	A vetőmag beérkezésére, mennyiségére és minőségére vonatkozó előírások	17
9.1.5	A vetőmag kezelése a vizsgálat befejezése után.....	17
9.1.6	Vizsgálati irányelv.....	17
9.2	Kísérletek beállítása és végrehajtása.....	17
9.3	Tulajdonságtáblázat	18
9.4	Gélelektroforézises vizsgálat.....	18
9.5	Laboratóriumi vizsgálat	18
9.6	A DUS vizsgálati eredmények megállapítása, döntési szabályok	18
9.6.1	Megkülönböztethetőség.....	18
9.6.2	Egyöntetűség.....	18
9.6.3	Állandóság.....	18
9.7	Egyéb DUS vizsgálati tudnivalók.....	19
9.7.1	Kiértésítés.....	19
9.7.2	Állami elismerés meghosszabbítása.....	19
10	Előterjesztés tartalma	19
11	NÉBIH nemzetközi tájékoztatási kötelezettsége	20

1 Bevezetés

Magyarországon a növényfajták állami elismerését a 2003. évi LII törvény „A növényfajták állami elismeréséről, valamint a szaporítóanyagok előállításáról és forgalomba hozataláról” és annak végrehajtásáról szóló 40/2004. (IV.7.) FVM rendelet (továbbiakban Rendelet) „A növényfajták állami elismeréséről” szabályozza. Idézett Rendelet 2. § (1) szerint a növényfajták állami elismeréséhez és a növényfajta-oltalom megszerzéséhez szükséges kísérleti vizsgálatokat – a Fajtaminősítő Bizottság által jóváhagyott módszertan szerint - a Nemzeti Élelmiszer-lánc-Biztonsági Hivatal (továbbiakban: NÉBIH) végzi és azt a Fajtaminősítő Bizottság jóváhagyása után mind a bejelentőnek, mind a NÉBIH-nek alkalmazni kell.

2 Általános rész

2.1 Bejelentés kezdeményezése

A bejelentést hivatalos bejelentőíven és mellékletein kell megtenni. Az adatok valóságát a bejelentő, illetve képviselője aláírásával igazolja.

Tartalmi és formai követelményeket jogszabály írja elő.

2.2 Bejelentés elfogadása

A fajtabejelentések folyamatosak, de az adott tenyészedőre vonatkozó bejelentést csak a Rendelet 4. sz. mellékletében meghatározott határidőig lehet elfogadni. A nem a jogszabályban előírt feltételek szerint kitöltött, illetve a nem EU tagországban illetékes bejelentő írásbeli hozzájárulása nélkül beküldött bejelentőíveket a NÉBIH elfogadás nélkül visszaküldi. A beérkezett bejelentőívek elfogadásáról a NÉBIH határozatot hoz.

2.3 Vizsgálat szüneteltetése, megszünése, bejelentések visszavonása, meghosszabbítása

2.3.1 A vizsgálat szüneteltetése

A vizsgálat szüneteltetését a bejelentő egy ízben, egy ciklusra kérheti. A kérelmet írásban legkésőbb a vetőmag beérkezésének határidejéig (január 31.) kell közölni.

2.3.2 Vizsgálat megszünése

A Hivatal a vizsgálatokat a Rendelet 13.§ (3) alapján szünteti meg.

A már kísérletbe állított fajtákra vonatkozó bejelentéseket a bejelentő írásban visszavonhatja.

Tárgyévre vonatkozóan a visszavonást a vetőmag beérkezésének határidejéig (január 31.) kell megtenni, ha ezt követően történik meg a visszavonás, a fajtajelölt vizsgálatának első részszámlája kiküldésre kerül.

2.3.3 Vizsgálat meghosszabbítása

Amennyiben a vizsgálat bármely okból meghiúsul, a vizsgálat ideje legfeljebb egy évvel meghosszabbítható.

2.4 Új fajtafenntartó bejegyzése

Az államilag elismert - oltalom alatt nem álló fajták- hazai fajtafenntartására újabb fajtafenntartó(k) jelentkezhet(nek) be az erre szolgáló bejelentőíven. A bejelentés alapján a NÉBIH ellenőrzi a bejelentési dokumentációt, a fajtafenntartás eredményességét, és az új fajtafenntartótól bekért vetőmagot (szaporítóanyagot) egy éves DUS vizsgálatban összehasonlítja a referencia gyűjteményben lévő vetőmaggal (szaporítóanyaggal). Ha a fajtafenntartás összehasonlításának eredménye pozitív, akkor a NÉBIH előterjesztést készít a Fajtaaminósító Bizottság részére az újabb fajtafenntartó bejegyzésére.

2.5 Bejelentések nyilvántartása

A NÉBIH a bejelentőíveket beérkezési sorrend alapján érkezteti és iktatja. Az iktatás során rögzíti a fajtajelölt nevét vagy nemesítői jelzését, amelyen a vizsgálati idő alatt a nyilvántartásban szerepel, és amely nem változtatható. A fajta azonosítása a vizsgálat ideje alatt a nyilvántartási szám alapján történik. (Azon fajták, melyek már szerepelnek az EU Közösségi Katalógusában, az eredeti néven kerülhetnek nyilvántartásra.)

2.6 Fajtanév bejelentése

Amennyiben a bejelentő a fajta nevét a bejelentőíven nem adta meg, vagy azon változtatni akar, úgy azt külön kérés nélkül az utolsó vizsgálati év vetőmag beérkezésének határidejéig (január 31.) kell megtenni.

2.7 Egyéb általános tudnivalók

2.7.1 Elismerés utáni ellenőrzés

A NÉBIH a tartós tárolóban őrzött letéti minták és a fajtafenntartótól bekért vetőmag összehasonlításával a fajta fenntartását szűrőpróbaszerűen ellenőrzi.

2.7.2 Felkerülés a Nemzeti, az EU és az OECD fajtajegyzékre

Az állami elismerésről szóló határozat kiadása után az állami elismerésben részesült fajták felkerülnek a Nemzeti Fajtajegyzékre. A Nemzeti Fajtajegyzék változásairól a NÉBIH tájékoztatja az Európai Unió Bizottságát (Brüsszel), amely gondoskodik az EU Közös Katalógusra vételről. A NÉBIH évente egy alkalommal küld jelentést az OECD tagállamok részére készülő jegyzék kiegészítéséhez.

2.7.3 Visszavonás a Nemzeti Fajtajegyzékről

A bejelentő bármikor kérheti az elismerés visszavonását.

2.7.4 A Nemzeti Fajtajegyzéken való szereplés meghosszabbítása

Az állami elismerés 10 évre szól. A Fajtajogosult két évvel a lejárat előtt kérheti a fajta Állami Elismerésének meghosszabbítását, melyet a NÉBIH az előírt egyéves összehasonlító DUS vizsgálatok és adminisztratív eljárások lefolytatása után a Fajtaminősítő Bizottság elé terjeszt.

3 Gazdasági értékvizsgálatok gyakorlati végrehajtása

3.1 Kísérleti helyek száma

5 hely (minimum 3 értékelhető hely)

3.2 Kísérlet időtartama

A kísérlet időtartama: 2 év

A kísérlet időtartama a rendelet szerint egy évvel meghosszabbítható.

3.3 Kísérletek elrendezése, tenyészterület, parcella méret

A kísérletek 4 ismétléses véletlen blokkelrendezésűek az állomásra meghatározott randomizáció szerint beállítva.

Egy-egy kísérlet típusban maximum 35 fajta szerepelhet.

- sorok száma: 10 (v. 12)
- vetésmélység: 2.5-3 cm
- sortávolság: 12 (v. 10) cm
- csíraszám: 800 csíra/m²

Vetési méretek:

- vetési hosszúság: 10,0 m
- vetési szélesség: 126 cm
- elvetett terület: 12,6 m²

Bruttó parcella mérete:

- parcella hossz: 9,2 m
- parcella szélesség: 140 cm
- parcella terület: 12,88 m²

3.4 Vetőmag beküldése, mennyiségi és minőségi előírások, határidők

3.4.1 Beküldendő vetőmag mennyisége és minősége

A Rendelet 5. sz. melléklete szerint. A nem megfelelő minőségű paraméterrel rendelkező vetőmag a kísérletekből kizárható. A beküldött vetőmagot a NÉBIH szűrőpróba- szerűen ellenőrzi. A vetőmag minőségi tulajdonságait a bejelentő köteles közölni.

3.4.2 Vetőmag beérkezési határideje

január 31.

3.4.3 Csávázás

A kísérleteket csávázatlan vetőmagokkal kell beállítani.

3.4.4 Beküldés

Az első vizsgálati évben a GÉV és DUS vizsgálatokhoz szükséges vetőmag mennyiséget egy tételben kell megküldeni. A vetőmag beküldéséről a bejelentőnek kell gondoskodnia. A vetőmagot az alábbi címre kell eljuttatni: NÉBIH NFÁ. Vetőmagelosztó, 2463 Tordas Szabadság u. 2. (továbbiakban: VEO).

A Vetőmagelosztóba a beérkezett vetőmagokról nyilvántartást vezetnek.

3.5 Vetőmag szétoztás, kiszállítás

A beérkezett vetőmagokból az éves fajtasorrendnek megfelelően a kísérleti helyekre szükséges mennyiséget a VEO méri ki.

3.5.1 Kísérleti vetőmag maradékok tárolása, kezelése

A kísérletek vetése után megmaradt növényanyagot a VEO biztonsági minta vétele után megsemmisíti. Amennyiben a beküldő a vetőmag maradékra igényt tart, ezt a beszállításkor írásban jelezni kell.

3.6 Kísérlet beállítása

3.6.1 A terület kiválasztása

Kísérletet csak megfelelő kultúrállapotú, nehezen irtható gyomoktól és talajlakó állati kártevőktől, barázdáktól, és bakháaktól mentes, a talajféleségnek és termőréteg mélységnek megfelelő művelésben részesített, homogén talajminőségű táblába szabad elhelyezni.

Kísérletet ismeretlen agrotechnikai előtörténetű táblába elhelyezni nem szabad! Az elővetemény feltétlenül egy növényfaj legyen.

A kísérleti területet az elővetemény lekerülésétől a kísérlet vetéséig folyamatosan gyommentesen kell tartani. Kísérlet kísérlet után legalább három évig nem kerülhet ugyanarra a területre. Az előveteményre vonatkozó szakmai korlátozásokat be kell tartani.

3.6.2 Tápanyag utánpótlás

A NÉBIH a kísérleti eredmények mellett tájékoztatást ad a kísérletek tápanyag utánpótlásáról, trágyázásáról.

3.6.3 Vegyszeres gyomirtás

A vegyszeres gyomirtást a növényállományra nézve a lehető legkisebb várható fitotoxikus kárt okozó engedélyezett gyomirtó szerekkel szabad végezni.

3.6.4 Vetés

A vetés javasolt ideje:

az őszi kalászosok betakarítási idejét követően a lehető leghamarabb (július hónap végéig)

3.6.5 Kísérleti parcellák jelzése, kezelése

A kísérleti parcellákat a NÉBIH a vetést követő 3 héten belül mind a négy ismétlésben ellátja egyértelmű, tartós jelzésekkel. A parcellavégeket kelés után ki kell egyenesíteni úgy, hogy a parcellák hossza egyenlő legyen. Az első ismétlésben a NÉBIH feltünteti a bejelentőíven szereplő nemesítői jelzést, a további ismétlésekben a randomizációs sorszámot.

Kísérletek jelzése:

I/A, mézontófű fajtakísérlet (zöldtrágya v. köztes termesztés)

3.6.6 Növényápolás, növényvédelem

Kártevők elleni védelem: A kísérletet minden állati kártevőtől meg kell védeni.

Kórokozók elleni védelem: Gombabetegségek ellen vegyszeres védekezés nem alkalmazható. Növényvédelmi eljárást csak a kultúrára nézve a lehető legkisebb várható fitotoxikus hatást okozó növényvédő szerrel szabad végezni.

3.6.7 Öntözés

A teljesítményvizsgálatok természetes csapadékviszonyok között folynak. Öntözés automatikusan csak kelesztés céljából adható. Egyéb, a növényállomány megmentését célzó öntözés csak az állomásvezető tájékoztatása alapján, a fajtakísérleti referens hozzájárulásával végezhető.

3.7 Betakarítás

A betakarítást a várható fagyokat közvetlenül megelőzően kell elvégezni. A kísérlet valamennyi fajtájának betakarítását egy napon belül kell befejezni.

3.8 Adat felvételezés és a megfigyelőívhez kapcsolódó fogalmak értelmezése

3.8.1 Vetési idő

Az a nap, amikor a vetés történt.

3.8.2 Kelés napja

Az a nap, amikor a sorok jól látszanak. Ismétlésenként kell felvételezni és megadni.

3.8.3 Növényállomány kelés után

Ismétlésenként bonitálással kell megállapítani 9-1 értékszámmal, 9-es értékkel a legjobb fajtát jelölve. 1 értékkel a ki nem kelt fajtát kell jelölni.

3.8.4 Kezdeti fejlődés erőssége

A kelést követő 10. napon ismétlésenként bonitálással kell megállapítani 1-9 értékszámmal, 9-es értékkel a legjobb fajtát jelölve.

3.8.5 Növény hosszúság

A kelés utáni 40. napon a négy ismétlés 5-5 növényén végzett mérések átlagai

3.8.6 Virágzás (igen-nem)

Eléri-e a fajta a betakarítás előtt a virágzás stádiumát?

3.8.7 Virágzás (ha van) kezdete

Az a nap, amikor az első virágok kinyílnak.

3.8.8 Virágzás (ha van) intenzitása

Betakarítás előtt bonitálással kell megállapítani 1-9 értékszámmal, 9-es értékkel a legjobb fajtát jelölve.

3.8.9 Állóképesség

Betakarítás előtt ismétlésenként bonitálással kell megállapítani 1-9 értékszámmal, 9-es értékkel a legjobb fajtát jelölve.

3.8.10 Betakarítás ideje

Az a nap, amikor a tényleges betakarítás megtörténik.

3.8.11 Termésmennyiség mérés

A betakarításkor mért zöldtermés tömege (kg/parcella). Ismétlésenként kell megadni.

3.9 Beltartalmi vizsgálatok

A kaszálást követően a parcellánkénti zöldtermés megmérése után minden ismétlésből 0,5 kg zöldmintát veszünk, a mintákat összekeverjük és leszecskázzuk. A szecskázott anyagból kb. 3 x 0,1 kg-ot kivesszünk, és grammnyi pontossággal lemérjük, majd abszolút szárazra leszárítjuk. A szárítás után a mintát visszamérjük és a két adatból meghatározzuk a szárazanyag %-ot, majd az egész parcellára vonatkoztatva megállapítjuk a fajtajelölt szárazanyagtermését. Az értékelés alapja a termelési ciklus alatti összes szárazanyagtermés. A szárazanyag % és a zöldtermés szorzata adja a szárazanyagtermést.

3.10 Növénykórtani megfigyelések

A vizsgálatok célja az egyes fajtajelöltek betegségekkel szembeni rezisztenciális tulajdonságainak megállapítása. Az egyes betegségek megjelenését a fajtakísérleti állomások jelzik a kórtani referens felé a pontos felvételezés megfelelő időzítéséhez.

3.10.1 Vírusok

Kórokozó: dohány mozaikvírus (TMV), uborka mozaikvírus (CMV), burgonya Y vírus (PVY), répa mozaikvírus (BMV)

Statusa: esetlegesen vizsgált betegségek

Vizsgálat típusa: spontán fellépés esetén teljesítménykísérletekben

Vizsgálat időpontja: a megfelelő fertőzési nyomás kialakulásakor.

Vizsgálat módszere: Diagnosztikai vizsgálatok elvégzése, és a tipikus betegségi tünetek alapján a fertőzés mértékének megállapítása.

Adatközlés: fertőzött tő %

3.10.2 Lisztharmat

Kórokozó: Sphaerotheca fuliginea

Statusa: esetlegesen vizsgált betegség

Vizsgálat típusa: spontán fellépés esetén teljesítménykísérletekben

Vizsgálat időpontja: a megfelelő fertőzési nyomás kialakulásakor.

Vizsgálat módszere: Diagnosztikai vizsgálatok elvégzése, és a tipikus betegségi tünetek alapján a fertőzés mértékének megállapítása bonitálással.

Adatközlés: fertőzött levélfelület%

3.10.3 Rozsda

Kórokozó: Puccinia phaceliae

Statusa: esetlegesen vizsgált betegség

Vizsgálat típusa: spontán fellépés esetén teljesítménykísérletekben

Vizsgálat időpontja: a megfelelő fertőzési nyomás kialakulásakor

Vizsgálat módszere: Diagnosztikai vizsgálatok elvégzése, és a tipikus betegségi tünetek alapján a fertőzés mértékének megállapítása bonitálással.

Adatközlés: fertőzött levélfelület %

3.10.4 Levélfoltosság

Kórokozó: Cylindrosporium phaceliae

Statusa: esetlegesen vizsgált betegség

Vizsgálat típusa: spontán fellépés esetén teljesítménykísérletekben

Vizsgálat időpontja: a megfelelő fertőzési nyomás kialakulásakor

Vizsgálat módszere: Diagnosztikai vizsgálatok elvégzése, és a tipikus betegségi tünetek alapján a fertőzés mértékének megállapítása bonitálással.

Adatközlés: fertőzött levélfelület %

3.10.5 Fehérpenészes rothadás

Kórokozó: Sclerotinia sclerotiorum

Statusa: esetlegesen vizsgált betegség

Vizsgálat típusa: spontán fellépés esetén teljesítménykísérletekben

Vizsgálat időpontja: a megfelelő fertőzési nyomás kialakulásakor

Vizsgálat módszere: Diagnosztikai vizsgálatok elvégzése, és a tipikus betegségi tünetek alapján a fertőzés mértékének megállapítása.

Adatközlés: fertőzött tő %

3.11 Kísérletek növénykórtani értékelhetősége

Az adat felvételezést csak azokban a kísérletekben kell elvégezni, amelyekben a fertőzés mértéke (fertőzési nyomás) lehetővé teszi a fajták fogékonyságbeli különbségeinek megnyilvánulását, azaz a mindenkori fajtasor legfogékonyabb genotípusának fertőzöttsége eléri, vagy meghaladja a 30 %-ot (fertőzött felület % vagy fertőzött db %). Ezekben az esetekben a kísérlet valamennyi ismétlésében el kell végezni a felvételezést.

Egy évben minimum a kísérleti helynek felének értékelhetőnek kell lennie és a végső döntés minimum két év eredménye alapján hozható meg.

3.12 A fajták növénykórtani besorolása

A fajtajelölteket/fajtákat fertőzöttségük mértéke alapján 5 fogékonysági kategóriába soroljuk be a mindenkori kísérleti átlag függvényében:

Ha a fertőzöttség kísérleti átlaga $< 50\%$, a besorolás az egyes fajták fertőzöttségének a kísérleti átlagtól való eltérésén alapszik. A kísérleti átlagot 100% -nak (bázisnak) tekintve az adott fajta:

rezisztens (1) minősítést kap, ha fertőzöttsége nem haladja meg a kísérleti átlag értékének $25,0\%$ -át;

mérsékelten rezisztens (2), ha fertőzöttsége a kísérleti átlag értékének $25,1-75,0\%$ -a;

közepesen fogékony (3), ha fertőzöttsége a kísérleti átlag értékének $75,1-125,0\%$ -a;

közepesnél fogékonyabb (4), ha fertőzöttsége a kísérleti átlag értékének $125,1-175,0\%$ -a;

nagyon fogékony (5), ha fertőzöttsége meghaladja a kísérleti átlag 175% -át.

Ha a fertőzöttség kísérleti átlaga $> 50\%$, a besoroláskor a tényleges fertőzöttség százalékos értékei a rezisztencia/fogékonyság következő fokozatainak felelnek meg:

1 = $0 - 20\%$ = rezisztens,

2 = $21 - 40\%$ = mérsékelten rezisztens

3 = $41 - 60\%$ = közepesen fogékony

4 = $61 - 80\%$ = közepesnél fogékonyabb

5 = $81 - 100\%$ = nagyon fogékony

A fajtajelölt egy adott vizsgálati évre vonatkozó növénykórtani minősítését (1-5) az abban az évben beállított provokációs és/vagy teljesítmény kísérletek alapján megállapított fogékonysági kategóriák számtani átlaga adja egy tizedes pontossággal. A végső minősítést a vizsgálati években kapott kategóriák átlagával állapítjuk meg, a matematikai kerekítés szabályai szerint.

Ha egy bizonyos betegség vonatkozásában az ugyanazon fajtára megállapított fogékonysági kategóriák között 3 vagy ennél nagyobb különbség mutatkozik 2 vizsgálati év alapján, nem képezünk átlagot, mert ellentmondásosan viselkedik. Ebben az esetben további egy vizsgálati év szükséges.

4 A gazdasági érték megállapítása

4.1 Gazdasági értéket meghatározó tulajdonságok

A VCU tulajdonságok értékelése a véletlen blokkrendezés szerinti egytényezős kísérletek szokásos metodikája szerint történik (Dr. Sváb János: Biometriai módszerek a kutatásban. *Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1981. Harmadik, átdolgozott és bővített kiadás*)"

4.1.1 Terméshozam

A termés megállapítása az arra alkalmasnak ítélt kísérleti helyeken elfogadott parcellák termése alapján történik, abszolút szárazanyagban kifejezve. A hiányzó parcella helyeket statisztikai adatpótlási módszerrel vesszük figyelembe. A kiértékelés egytényezős varianciaanalízissel történik.

4.1.2 Növénymagasság

Egytényezős varianciaanalízis alapján értékelve

4.1.3 Állóképesség

Az értékelésbe nem vonjuk be azokat a helyeket, ahol egyetlen fajta sem dőlt meg.

4.1.4 Növénykórtani tulajdonságok

4.2 Előterjesztés szempontjai

4.2.1 Termőképesség

A fajtajelölt szárazanyag termése két év átlagában múlja felül a standard fajtaértékét, vagy a standard fajták szárazanyag termésének átlagát.

Tájékoztató adatként közöljük a fajtajelölt zöldtermését.

4.2.2 Állóképesség

Értékét az előterjesztésben tájékoztató jelleggel közöljük. A standard értéknél jobb állóképesség előnyként vehető figyelembe a fajtajelölt értékelésekor.

4.2.3 Virágzás kezdete

Értékét az előterjesztésben tájékoztató jelleggel közöljük. A standard értéknél korábbi és intenzívebb virágzás előnyként vehető figyelembe a fajtajelölt értékelésekor.

4.2.4 Növénykórtani érték

Kizáró ok, és a fajtajelölt vizsgálatának megszűnését vonja maga után, ha a kötelezően vizsgálandó betegségek közül, legalább 2 év vizsgálati eredménye alapján, legalább egyre nagymértékben fogékony, vagy kettőre közepesnél fogékonyabb. A fellépés esetén vizsgálandó betegségek esetében a nagymértékű fogékonyság – a betegségek kisebb jelentősége miatt - nem kizáró ok.

Adott betegséggel szemben a fajta fogékonyságát ellentmondásosnak minősítjük, ha két vagy több vizsgálati év között 2, vagy több kategória eltérés mutatkozik.

5 Előterjesztés feltételei

Ha a fajtajelölt a DUS követelményeknek és az előterjesztés szempontjainak megfelelt, valamint a gazdasági vizsgálatban korlátozó tényező nem zárja ki, állami elismerési javaslattal kerül előterjesztésre.

6 Standardok használata

A standard a tulajdonságaik összességében legkedvezőbb fajták közül választható. Egy kísérletben a növényfaj jelentőségétől függően 2-3 standardot célszerű alkalmazni. Évente csak egy standard váltható le.

A standardváltást a Fajtaminősítő Bizottságnak be kell jelenteni, és nyilvánosságra kell hozni.

7 Tájékoztatás, adatközlés

7.1 Általános tudnivalók

Gazdasági értékvizsgálatok éves eredményeit a Hivatal elektronikus formában a bejelentők részére tárgyév végéig eljuttatja.

Kísérletek megtekintése csak kísérővel (fajtakísérleti referens/állomásvezető) és egyeztetett időpontban kerülhet sor.

7.2 Részeredmény közlések

terméseredmények: tárgyév végéig

7.3 Éves jelentés

január 31-ig. Előterjesztés elkészítése: Fajtaminősítő Bizottság ülése előtt legalább két héttel.

8 Kísérlet elbírálása

8.1 A kísérlet elfogadása

A kísérleti parcellák jelölése rendben megtörtént.

A kísérleti terület az egész tenyészidő folyamán megfelelő kultúrállapotban volt, beleértve az ellenőrző utakat is.

A növényzet a fajtára jellemző módon egyenletesen fejlődik, tápanyaghiány, talajfoltok (talajhibák), agrotechnikai hibák nem teszik kiegyenlítetlenné.

Nem érte jelentős elemi vagy vadkár.

Az előírt megfigyeléseket, méréseket a kijelölt határidőre elvégezték, és ezt megfelelően dokumentálták, az adatokat rögzítették, továbbították.

A CV 15 %-nál kisebb.

8.2 Kísérlet kizárása

A kísérlet kizárásáról a fajtakísérleti referens vagy állomásvezető javaslatára az osztályvezető dönt.

9 DUS vizsgálatok

9.1 Gyakorlati végrehajtása

9.1.1 Vizsgálat helyszíne

Kétoldalú megállapodás alapján a mézontófű fajtajelöltek DUS vizsgálatát a lengyel társhatóság, a COBORU végzi.

9.1.2 Vizsgálat időtartama

Minimum 2 vegetációs periódus (2 év)

9.1.3 A fajta bejelentésének és visszavonásának határideje

(Közvetlenül a NÉBIH-hez): január 20.

9.1.4 A vetőmag beérkezésére, mennyiségére és minőségére vonatkozó előírások

Vetőmag beérkezésének határideje: január 31.

Szükséges csávázatlan vetőmagmennyiség: 1,5 kg

Vetőmag minőségi előírások:

- csírázási %: minimum 85
- tisztasági %: minimum 98

Minősége: rendelet 5. sz. melléklete szerint, melyet szűrőpróba szerint az NÉBIH ellenőriz. Nem megfelelő minőségű paraméterrel rendelkező vetőmag a kísérletekből kizárható. A vetőmag beküldéséről Tordas FKÁ VEO-ba (2463 Tordas, Szabadság utca 2.) a bejelentőnek kell gondoskodnia. A vetőmagelosztóban nyilvántartást vezetnek a beérkezett vetőmagokról, s az érkeztetés befejeztével tájékoztatást adnak a fajtakísérleti referensnek írásban.

9.1.5 A vetőmag kezelése a vizsgálat befejezése után

Ha a vizsgálatok alapján a fajtát regisztrálják, akkor a kísérleti célra beküldött vetőmag maradéka a tartós tárolóba kerül. A regisztráció időtartama alatt a NÉBIH az etalon mintát a szükségletnek megfelelően felújítja.

Ha nem kerül regisztrálásra, akkor a maradék vetőmagot

- vagy a bejelentő írásbeli kérelmére az NÉBIH az illető fajra megadott vetőmag beküldési határidő után egy hónapon belül visszaszolgáltatja a bejelentőnek. Egy hónap után a vetőmag jegyzőkönyv felvétele mellett selejtezésre kerül.
- vagy a bejelentő írásbeli kérelmére az NÉBIH jegyzőkönyv felvétele mellett leselejtezi.
- vagy a bejelentő általános engedélye alapján – amennyiben a fajtát bármelyik UPOV hatóság már regisztrálta vagy oltalmazta – az NÉBIH a tartós tárolóba referenciafajtaként letárolja.

9.1.6 Vizsgálati irányelv

Lengyel Nemzeti Vizsgálati Irányelv 2014.

9.2 Kísérletek beállítása és végrehajtása

Kísérletek beállítása és végrehajtása: COBORU, Lengyelország

9.3 Tulajdonságtáblázat

Lengyel Nemzeti Tulajdonságtáblázat 2014. (lásd 1. függelék)

9.4 Gélelektroforézises vizsgálat

Nincs

9.5 Laboratóriumi vizsgálat

Nincs

9.6 A DUS vizsgálati eredmények megállapítása, döntési szabályok

9.6.1 Megkülönböztethetőség

A fajta megkülönböztethető, ha minden más fajtától, amelynek létezése közismert, világosan megkülönböztethető. Csak regisztrációra, fajtaoltalom nélkül akkor megkülönböztethető, ha az EU közös fajtakatalógusán lévő fajtáktól világosan megkülönböztethető. A megkülönböztetéshez páros összehasonlítás módszerével vizsgáljuk a fajtákat.

Minőségi tulajdonságoknál két fajta között akkor tekinthető a különbség világosnak, ha egy vagy több tulajdonság esetében a kifejeződési értékek két különböző fokozatba esnek.

Nem valódi minőségi és vizuálisan regisztrált mennyiségi tulajdonságoknál a különbség akkor világos, ha az összehasonlított fajták közötti különbség nagyobb, mint a tulajdonságok kifejeződésének fajtán belüli szóródása. (minimum distans).

Mért mennyiségi tulajdonságoknál a különbség akkor világos, ha egy vagy több tulajdonság esetén a felvételezett értékek közötti különbség statisztikai módszerrel igazolt. (t próba, varianciaanalízis, a megkülönböztethetőség százalékos módszere).

9.6.2 Egyöntetűség

Egy fajta egyöntetű, ha az elűtő növényegyedeinek száma nem haladja meg a lengyel nemzeti vizsgálati irányelvben előírt határértéket

9.6.3 Állandóság

Az állandóságot a DUS vizsgálat során nem figyeljük meg, azt a fajtafenntartótól a később bekért vetőmagnak az etalon vetőmaggal történő összehasonlításával ellenőrizzük. Döntési alapelv: amelyik fajta a DUS vizsgálat során egynemű, az állandónak tekinthető.

9.7 Egyéb DUS vizsgálati tudnivalók

9.7.1 Kiértesítés

A DUS problémákról a bejelentő /képviselő /nemesítő kiértesítését az észlelést követően, lehetőség szerint azonnal meg kell tenni (probléma személyes bemutatása a kísérletben), míg az írásos rögzítésére az időközi jelentésben kerül sor.

A végleges jelentést legkésőbb a Fajtaminősítő Bizottság üléséig el kell készíteni.

9.7.2 Állami elismerés meghosszabbítása

Az állami elismerés meghosszabbításának vizsgálati időtartama, a letéti felújító vizsgálattal megegyező módon, egy vizsgálati ciklus. A meghosszabbítás követelményeinek csak akkor felel meg a fajta, ha ebben a vizsgálati ciklusban a DUS vizsgálat során eleget tesz a fajtaazonosság és egyöntetűség (morfológiailag nem különbözik az eredeti letéti mintából felnevelt növény fajtaleírásától) követelményeinek. (Rendelet 18.§ 2. és 4. bekezdései). Amennyiben az egyöntetűség vizsgálata során probléma lép fel, az állami elismerés meghosszabbításának DUS vizsgálata új vetőmaggal, még további egy évvel meghosszabbítható.

10 Előterjesztés tartalma

A DUS vizsgálatok eredményességéről az NÉBIH közvetlenül, a Fajtaminősítő Bizottság közreműködése nélkül dönt.

A gazdasági értékvizsgálatok lezárása után pozitív DUS vizsgálati eredménnyel a fajtát az NÉBIH állami elismerésre vagy a vizsgálatok megszüntetésére a Fajtaminősítő Bizottság illetékes szekciója elé terjeszti.

Az állami elismerésre javasolt fajta előterjesztésének tartalma:

Egy-egy faj fajtájának előterjesztését egy bevezető nyitja meg, amely az illető faj termesztésének, fajtaellátottságának helyzetét mutatja be, illetve egyéb idevonatkozó információt közöl.

Fajtánként szöveges előterjesztés készül.

Fajonként egy döntési táblázat készül, amely tartalmazza a döntéshez felhasználható tulajdonságokat és az egyes tulajdonságoknál előírt döntési kritériumokat.

A 2 vagy 3 évi évenkénti és az összevont kísérleti eredményeket tartalmazó táblázatokat külön kötetbe köttetjük, amelyet csak a Fajtaminősítő Bizottság illetékes szekciója tagjainak küldünk meg, ugyanis a bejelentő már korábban megkapott minden információt az előterjesztett fajtáról.

11 NÉBIH nemzetközi tájékoztatási kötelezettsége

A fajta bejelentéséről, a bejelentés visszavonásáról, a fajta állami elismeréséről, illetve az állami elismerés megszüntetéséről, továbbá a fajtanév és a fajtafenntartó változásáról az EU Bizottságot és a tagországok hatóságait tájékoztatni kell.

A CPVO részére az alábbi információkat kell megadni, amelyet javasolnak hivatali kiadványban is közzétenni:

- a bejelentés napja,
- a fajta nyilvántartási száma,
- a javasolt végső fajtanév,
- a bejelentések visszavonása,
- a bejelentések visszautasítása,
- az állami elismerés megadása.

Mézontófű

(Phacelia tanacetifolia Benth.)

Lengyel Nemzeti Tulajdonságtáblázat 2014.

Nemzeti No	Megfigyelés/ tulajdonság típusa	Tulajdonság megnevezése	Kifejeződési fokozat	Kód
1.	VG	Ploiditás	diploid	2
	QL		tetraploid	4
2.	VG	Növény: növekedési forma	felálló	1
	QN		félíg felálló	2
			félíg fekvő	3
3.	VG	Levél: zöld színének intenzitása	világos	1
	QN		közepes	2
			sötét	3
4.	MG	Virágzás kezdete	korai	3
	QN		közepes	5
			késői	7
5.	MS	Növény: növénymagasság	alacsony	3
	QN		közepes	5
			magas	7
6.	VG	Szár: oldalágak intenzitása	hiányzik vagy gyenge	1
	QN		közepes	2
			erős	3
7.	MS	Szár: vastagság	vékony	1
	QN		közepes	2
			vastag	3
8.	MS	Levél: hossza	rövid	1
	QN		közepes	3
			hosszú	5
9.	MS	Levél: szélessége	keskeny	1
	QN		közepes	3
			széles	5

Nemzeti No	Megfigyelés/ tulajdonság típusa	Tulajdonság megnevezése	Kifejeződési fokozat	Kód
10.	VG QN	Levél: antociánossága	hiányzik v. gyenge	1
			közepes	2
			erős	3
11.	VG PQ	Virág: színe	fehér	1
			kék	2
			ibolya	3
12	VG QN	Virágzat: kacsok száma a főhajtás virágzatában	kevés	1
			közepes	2
			sok	3
13.	VG QN	Virágzat: kacsok struktúrája a főhajtás virágzatában	nyitott	3
			közepes	5
			zárt	7
14.	MS QN	Főhajtás virágzatának hossza	rövid	1
			közepes	3
			hosszú	5
15.	MG QN	Mag: ezermagtömeg	Alacsony	3
			Közepes	5
			magas	7
16.	VG QN	Mag: színe	világosbarna	1
			barna	2
			sötétbarna	3

Jelmagyarázat:

- MG** Növények vagy növényi részek egy csoportjának egyszeri mérése
- MS** Egyes növények vagy növényi részek mérése
- VG** Növények vagy növényi részek egy csoportjának vizuális megfigyelése
- VS** Egyes növények vagy növényi részek vizuális megfigyelése
- QL** minőségi tulajdonság
- QN** mennyiségi tulajdonság
- PQ** nem valódi minőségi tulajdonság